

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

Az „Erdélyi Kárpát Egyesület“ Tordahasadéki menedékházának alapkövetelési ünnepsége.

Írta: Dr. Gergely Endre.

Junius 3-án (vasárnap) kivételesen szép tavaszi nap köszöntött az EKE-re, melyet jelentőségénél fogva az EKE történetében aranybetűkkel kell elkönyvelnünk. Már jóval reggel 6 óra előtt kezdtek gyülekezni a Mátyás-ház előtt az EKE, a KKASE, a R és a KMSC kerékpáros osztályai, hogy Bakos Ferenc, Weber Oszkár, Hidegh Márton és Kilin Sámuel vezetése mellett 6 órakor elinduljanak a Tordahasadéknál végbemenő ünnepségre. Reggel kevéssel 7 óra után az autóbuszok egész sora (összesen 8) indult el EKE-tagokkal és vendégekkel. A Felek-tető előtti „Döglesztőn” érték utól az autóbuszosok a kerékpárosokat, kik egyesületük szerint zászlóval és dresszben szép sorban gyalogoltak fel a tetőre. Szép látványt nyújtott ez a menet, mely kb. 70 tagot számlált.

Az autóbusszal haladók reggel pontosan $1/29$ órakor érkeztek meg Szind községbe, ahol tüstént Bors Mihály szindi földbirtokos, az EKE tordai osztálya diszelnökének nemesi kuriájába vonultak be, hogy lerójják hálájukat vele szemben, aki tudvalevőleg a menedékház építési költségeire 40 000 Leit ajánlott fel. A nemesi ház udvarán az ünneplő közönség körben vette körül Bors Mihályt, akinek Dr. Péter Béla — az EKE elnöke — fejezte ki az egyesület nevében hálás köszönetét és egyebek közt megemlítette, hogy Bors Mihály néhai édesatyja: Bors Albert annak idején tekintélyes alapítványt tett a kolozsvári Gazdasági Akadémián egy-egy jelesen végzett növendék jutalmazására és ezt szülei iránti kegyeletből tette, akik a kolozsmostori temetőben alusszák örök álmukat. Ez a kegyeletes szellem ismétlődött meg a fiuban: Bors Mihályban, amikor az EKE-t oly határozatosan támogatta, hogy ma alapkövetelési ünnepet tarthat. Ezzel a nemes cselekedetével emléket állít magának. Egyrészt kőből és téglából épített emléket a menedékházban, amely a Bors Mihály nevével fogja hirdetni, — de emléket állít magának az EKE annaleseiben, ahol az ő neve aranybetűkkel be lesz írva és láthatatlan, de soha el nem múló emléket állít magának az EKE mindenkori tagjainak szívében! (Taps.)

Bors Mihály az üdvözlést meleg szavakkal köszönte meg. Kijelentette, hogy legjobban szerette volna, ha a mai ünnepség az ő személyének a kikapcsolásával történt volna, azonban az elhangzott szavak kellemesen érintették őt azért, mivel Dr. Páter Béla annak idején tanára volt. A visszaemlékezéseknek húrjain megemlíti, hogy — mint tanítvány — megtudakolta „szigorú” tanárának kedvenc növé-

Dr. Páter Béla EKE elnök üdvözlí Bors Mihály díszelnököt.

nyeit s azután ő is gyűjteményébe betett „válogatva” olyanokat, melyekről tudta, hogy azok Dr. Páternek kedvelt növényei azért, mert azokat kirándulásai alkalmával gyűjtögette. Így aztán megtanulta egy-egy növénynek latin nevét is és más szemmel nézte később a „burjánokat”. A mai napra meglepetést tartogatott az EKE számára és ez az, hogy a községtől a hasadékig vezető elhanyagolt, bebokrosodott útat annyira megjavíttatta, hogy oda autóval is el lehet menni. Igéri, hogy az EKE-nek továbbra is tőle telhetőleg igyekszik segítségére lenni. (Taps s éljenzés.)

* * *

D. e. $\frac{1}{2}$ 10 óra tájban kisebb-nagyobb csoportokban zarándokolt a kirándulók nagy serege a Torda-hasadék aranyosszéki bejáratához. Tordáról, Szindról és a környező falvokról a kirándulók hatalmas tömege lepte el széltében-hosszában a hasadék bejáratát s a menedékház alapjának területén és közvetlen közelében több száz ember helyezkedett el, hogy tanui legyenek az ünnepség lefolyásának. A felhőtlen, tiszta ég, a kellemesen meleg, üde levegő mintha jutalmazni akarta volna a nap kulturális jelentőségét az EKE számára.

Az ünnepség az EKE tordai osztályának *díszközgyűlésével* vette kezdetét. Báró Jósika Gábor megnyitván a közgyűlést, s üdvözölvén Dr. Páter Bélát — mint az EKE elnökét — és a központ vezetőségét, felkérte Sitzler Waltert, a tordai osztály titkárát, jelentésének

megtételére. *Sitzler W.* röviden vázolta az osztály munkásságát, mely igazolta az osztály életképességét. Ezután a megüresedett tisztségeket töltötték be. Ezzel a díszközgyűlés véget is ért.

* * *

Az alapkövetései ünnepség nemsokára a „*Tordai Ref. Vegyeskar*” énekével megkezdődött. *Septimiu Gărduş*, szindi gör. kat. lelkész imát mondott, mely után beszentelte a menedékház helyét. Ezt követő beszédében örömeinek adott kifejezést, hogy a már megszentelt helyen turista-menedékház fog felépülni, mely mindenkié lesz vallás- és nemzeti külömbőség nélkül. Köszönetét fejezte ki azoknak, akik ezt a nemes akciót megindították. Ezután *Dr. Szathmáry Miklós* szindi unit. lelkész állott a földhányásból származott „emelvényre” és hatalmas szónoki lendülettel, a mély gondolatok gazdagságát visszatükröző beszédben kérte Istennek áldását az épülő menedékházra. Kiváló szónoki képességgel mondott szép beszéde nagy hatást tett a jelenvoltakra. A „*Tordai Iparos Dalkör*” énekszámát után *Báró Jósika Gábor*, — az alapkövetései ünnepségét a következő tartalmu beszéddel nyitotta meg:

Ezt a lelkes nagy tábor kultúr-ünnepély hozta ide a mai napon erre a helyre, ahol — a monda szerint — Szent Lászlónak, Erdély patronusának lova patkónyomát hagyta, azé a Szent Lászlóé, akiről a történelem hirdeti, hogy a keresztény kultúrának első terjesztője volt Erdélyben. Mi, turisták a természettel érintkezünk közvetlenül és iparkodunk azt megérteni és magunkat megértetni. De ez még ma csak kevesekkel sikerül, csupán azokkal, kikben már izzik az az isteni szikra, hogy a Teremtőt teremtményeiben áldja. Ehhez a megértéshez azonban nem szükséges a nyelvnek azonossága. Mi, az „Erdélyi Kárpát Egyesület”, ennek a szent kultúrügynök akarunk ma itt apostolai lenni, mikor egy menedékháznak alapkövetései letesszük. Sok hálával adózik nemcsak az EKE, hanem mindazoknak nevében is, kik egykoron e menedékházban védelmet találnak — elsősorban *Bors Mihálynak*, ki e helyet adományozta és ezenfelül tetemes pénzbeli áldozatot is hoz. Köszönetét fejezi ki *Paşca Remus* prefektusnak, ki építkezési szándékunk közlése alkalmával a legmeszebbmő jóindulatáról biztosította és tervünk megvalósítása érdekében megfelelő tanácsokkal látta el. Köszönetet mond mindazon halóságok vezetőinek, kiknek kezén keresztülhaladt építkezésünknek ügye és azt hozzájárulásukkal előmozdították. Hálás köszönetet mond végül azon gyárok vezetőinek, kik anyagi hozzájárulással támogattak, továbbá az EKE

Azok az EKE tagok,

kik az „Erdély” c. folyóiratot rendellenül kapják meg, levelezőlapon sziveskedjenek minél előbb tudomásunkra hozni. „Erdély” szerkesztőség és kiadóhivatal. Cluj—Kolozsvár, Strada Matei 3.

központi vezetőségének és a tordai osztály tisztikarának.

S ha majd állani fog a menedékház, legyen zarándokhelye az EKE-nek és mindazoknak, kik a természet e csodás alkotásában — a Torda-hasadék szépségében — gyönyörködni tudnak. Itt, a Torda-hasadék változatos, ritka fajú növényzetében van egy sárga virágú hagyma — nem nagyon ékes virág —, de egész Európában csak itt található s ez bennünket mintegy az ősi erényekre int. Biztosítja, hogy a menedékházban mindenki — bárhonnan jött is és bármely nemzetiséghez tartozik — a legudvariasabb és legelőzékenyebb fogadtatásban fog részesülni. Erre biztosítékot szolgáltat az EKE multja és jelen célkitűzése. Szeressük és szeretessük meg azt a földet, melyet a Kárpátok öveznek, mindenkivel, bármely is legyen annak anyanyelve! (Taps).

Ezt követőleg *Dr. Péter Béla*, az EKE elnöke, ünnepi beszéde keretében kifejtette, hogy a központnak az az elve, hogy lehetőség szerint minden vidéki osztály igyekezzék működése területén menedékházat létesíteni, mert a menedékház a modern turistaság szimbóluma. A központ örömmel sietett az Aranyvidéki-osztály segítségére, hogy a torda-hasadéki menedékház felépülhessen, de saját erejéből képtelen lett volna ezen fontos turistaalkotás létesítéséhez és azért hálás köszönettel tartozik azon támogatóinak, akik áldozatkészségükkel lehetővé tették, hogy az építkezést megkezdhessék. Elsősorban *Bors Mihály* földbirtokosnak tartozik az EKE nagy hálával, mert ő indította meg az építkezést fejedelmi adományával és állandó támogatásával. Ezenkívül hálával tartozik az EKE a *gyéresi sodronyiparnak* és pedig *Diamant Izsó* vezérigazgatónak, a *gyéresi agyagipar* és a *tordai mészegető-gyár* igazgatóságának, továbbá a *medgyesi és dicső-szentmártoni üvegglyár* igazgatóságának, akik értékes adományaikkal megsegítették az EKE építési akcióját. Majd a vidéki osztályok kiküldött tagjait üdvözölve, letette az alapkőbe az alapítási okmányt és az alapkőre az EKE nevében rámérte a szokásos három symbolikus kalapácsütést a következő kívánság kíséretében: „Legyen ez az épülendő ház a turistaság igazi mentsvára; — legyen ez a hajlék a mindenféle rendű és rangú természetbarátoknak kedves és barátságos találkozó helye, — és legyen itt ez a hely az itt élő testvérmunkások végleges és állandó megbékülésének a színhelye.” (Taps.)

Ezen ünnepélyes aktus után *Dr. Balogh Ernő* — az EKE főtitkára — mondott nagyhatású ünnepi beszédet, melyből az alábbiakat közöljük:

„Ünnepelni jött ma ide az „Erdélyi Kárpát Egyesület” s vele együtt mind ama testvéregyesületek és természetbarátok, akik velünk együtt vallják, hogy csak egyetlen hamisítatlan szépség van a világon, a természet szépsége; hogy csak egyetlen igaz barátunk van, a nagy természet, mert ebben föltétlen megbizhatunk, ez nem csal, nem hizeleg és nem hazudik soha. Mindnyájan együtt valljuk, hogy legideálisabb nevelést adó édesanyánk szintén a természet, mely nem kényeztet, de megedz az életre, mely csak egy nyelvre tanít, de ez a szeretet nyelve és amely igazán odavezet az Istenhez. Mert az,

aki embercsinálta templomok küszöbét százszor hitetlenül lépi át, megismeri az Istent itt, ha a szirtek között szélvész zúgás, leomló sziklák rettenetes robaja és vakító villámok csattogása alakjában megszólal fölötte a fenséges orgona.“

„Hitünk nekünk ez és azért ünnepünk a mai nap, mert hitünk templomának e helyen most tesszük le első követ.“

„Volt nekünk több ilyen templomunk. Hol vannak? Elsodorta az idő. Itt előttünk is égnek mered egyik régi templomunk romja. Porladozó kövei közül ki ne hallaná a panasz síró hangját, ki ne érezné a pusztulás hangtalan szemrehányását? Három évtizede járunk szemlesütve, szégyenkezve itt. Három évtizede nézzük tétlenül, mikép porlik tovább e rom s három évtizede érezzük, hogy annak minden leszakadó köve lelkiismeretünkre hull. És e lelkiismeret hangja mind hangosabban figyelmeztet: aki hitének templomát romokban hagyja, annak nincs hite és hitvány lélek az, amely hitét nem becsüli annyira, hogy annak templomot emeljen!“

„Mi, az „Erdélyi Kárpát Egyesület“ úgy érezzük, hogy hitünk nagy és erős. Tudjuk hivatásunkat: kiszabadítani embertársainkat az u. n. civilizáció ielket, testet, idegeket mind gyilkolóbban szorító karjai közül, kicsalogatni ide a nagy és örökszép természetbe, hol minden ellentét elsimul, hol lenézés, képmutatás, harag, életuntság mind-mind le-

A Torda-hasadéki menedékház tervezete.

Tóth I. festőművész eredeti linóleom metszete.

maradozik rólunk, ahol egymást megértő, megbecsülő és segítő testvérekké leszünk, igazi emberekké, talán megközelítőleg olyanokká, amilyeneknek Isten szándékozott bennünket teremteni. Tudjuk kötelességünket: mindenkinek hozzáférhetővé tenni a természet gyönyörű múzeumát, utat vágni, úgy a természeti, mint — sajnos — sokszor a lelki vadonokon át arra a helyre, mely mindenkinek egyformán minden földi salaktól mentes igazi gyönyöröket nyújt. Ezt célzó turisták alkotás a menház is "

"Ünnep ez, önbizalmunk ünnepe. Tudatos önbizalmunk erőt ad, de súlyos kötelezettséget is ró ránk. Szegények vagyunk, de nem vagyunk koldusok. Van hitünk, amellyel — úgy érezzük — a sziklákat is meg tudjuk ingatni." Vannak támogatóink, akik bőkezű adományokkal jönnek segítségünkre.

Mély köszönettel és nem muló hálával adózunk mindazoknak, kik nemes törekvéseiket megértve, ebben tetteikkel is segítségünkre jönnek. Ennyi szeretetteljes megértés és ennyi bátorító támogatás mellett csakugyan gyámoltalan kishitőség lenne a jövőtől visszaret tenni, mert ha van annyi tetterő bennünk, mint amilyen gazdagok a felénk nyújtott segítő kezek, a most lefektetett alapkő további sorsát nem félhetjük.

A jövő azonban még sok áldozatot, sok munkát kíván, amit vállalunk ez ünnep után immár becsületbeli és erkölcsi kötelességünk. A mai ünnepe ezt az élettelen kődarabot élő kővé avatta, melynek szava van, mely kérdőre von és parancsol. Egyesüeltünknek minden tagja úgy nézzen e köré, hogy ebben benne van ígérete, fogadalma, turista becsülete, hogy ez a kő ezentul nem szót, hanem tettét követel, szívós, kitartó, áldozatos munkát.

És ha ez meglesz, akkor ez a kő nemcsak alapkő lesz, hanem határkő is, mely után az „Erdélyi Kárpát Egyesületnek“ új és szebb jövője fog következni. Majd Dr. Tulogy János, az EKE alelnöke a Torda-hasadék multjáról és természetrajzi viszonyairól a következőket mondotta. Ismertetés céljából szószerint közöljük.

A turistának mindig ünnepnapja van, mikor a természetben — Isten legszebb templomában — leborulhat a Teremtő alkotásai előtt.

Ma nekünk kétszeresen nagy ünnepünk van; ünnepelünk először azért, mert itt állunk ennek a nagy templomnak egyik legfenségesebb oltára, a Torda-hasadék előtt, másodszer azért, mert letettük az alapkővét egy menedékháznak, mely hivatva lesz a természet szépségeiért rajongókat falai közé fogadni.

A Tordai-hasadékban ünnepnap van évezredek óta mindig, mikor Istenhez emelte a hasadék szépsége a benne gyönyörködők lelkét.

Ünnepelt itt az ősemler, amikor meglátta a barlanglakása nyílásán beszűrődő napsugarakat, ünnepelt a réz- és bronz-korszak embere, amikor a menedékház helyén levő telepjéről gyönyörködött az előtte feltáruló csodás látványban, áldoztak itt a rómaiak — valószínűleg a hasadék legnagyobb barlangjában — *Mithrasnak*, a világosság, a Nap istenének.

És jöttek évszázadok alatt sok nehézséggel dacolva a hasadék úttalan útjain a természet szépségeiben gyönyörködni tudók és cso-

dálkozásuk hangjai elvegyültek a Hesdát patakjának zúgó zenéjével. Jött 1850-ben *br. Wohlgemuth Lajos* altábornagy — Erdély katonai és polgári kormányzója — utászkatonaival és a Hesdát vizeinek zúgását robbantások hangjai nyomták el: — ösvény készült a hasadék nehezen járható részein.

Tovább pereg az idő kereke — a hasadék sok-sok évezredes életében egy röpké pillanat — és 1891—92-ben az *EKE lelkes vezetősége jelenik meg a hasadékban, elkészítetteti a turista útát és fahidakat a Hesdát patak felett.*

A hasadék szépsége hívta életre 1892-ben az *EKE torda-aranyos-megyei osztályát gróf Bethlen Géza elnöksége, dr. Wolff Gyula és dr. Damokos Andor titkársága* alatt.

Majd 1894 június 4-én — épen 40 éve — az *EKE gr. Bethlen Bálint központi elnöksége* alatt, főképen *dr. Damokos Andor* tordai főszolgabíró buzgólkodásainak eredményeképen megnyitja a turisták előtt *Király József* építész-mérnök által épített menedékházat, melynek csak sarkok tornya dacolt az idő viszontagságaival.

Megindult a még nagyobb turista forgalom a hasadékban s ennek lebonyolítására elkészültek a betonhidak, melyeket a Hesdát fékevesztett árjai 1932. ápr. 7-én egy kivételével tönkre tettek.

A hasadék látogatottsága évről-évre nőtt. És méltán, — mert erdélyi társaival: a Békás szorossal, a Propastaval, a Meleg-szamos forrásvidékén levő Szamosbazárral, Galbinával és Csodavárral, valamint külföld hasonló mészkőszakadékaival méltán veszi fel a versenyt, sőt a legtöbbit szépségben túl is szárnyalja.

A Hesdát patak sok-sok évezredes munkájának eredményeképen valószínűleg egy nagy barlangmenyezetének leszakadása folytán keletkezett a hasadék, — helyesebben szakadék — mely 200 m. magas falaival, lépésről-lépésre változó gyönyörű részleteivel, változatos kialakulású szikláival, hol csendesen folydogáló, hol rohanó zúgással folyó Hesdát patakjával, barlangjaival — köztük a történelmi múltú Balika-barlangokkal — lenyűgözi a turista lelkét.

A vizsgálódó szemmel járó szerencsés turista néha sok évmilliós tengeri állatok: kagylók, csigák, korálok megkövesedett maradványait, cápa fogakat, szép ásványokat gyűjthet a hasadék mészkövéből, a Dobogó bányáiból.

Megrağadja a turista lelkét a hasadék gyönyörű növényzete.

Jellemzik a hasadék peterdi oldalát régi, hatalmas bükk erdejé-

Turista barátok!

Turista, sí, sport, valamint bármínő férfi
ruhákat jól és olcsón készít

Petkes szabósága

Cluj, P. Unirii 22. szám.

nek, mészköi melegebb aranyosszéki oldalát tölgyerdejének és vadon termő jóféle szőlőjének példányai.

Jellemzi növényzetét, hogy azok közt a Mezőségre jellemző növényeket (pl. árvalányhaj), a Gyalui havasok alhavasi növényzetének sok fajtát és az ősember idejében volt jégkorszak szibériai rokonságú növényeit találhatjuk a hasadéokban. A nagyközönség által ismert növénye a ritka *tiszafa fenyő*, melynek sötétzöld bokrait hozzáférhetetlen sziklákon lehet látni.

Van több növénye, mely csak itt él az egész földön; van, amelyik a tengerparton, az ázsiai füves pusztákon, vagy Magyarországon a Bükk és Pilis hegységben található.

E sok ritka növény vonzotta ide minden időben a legkiválóbb botanikusokat, kik közül a régiékből a tordaiak által ismert *dr. Wolff Gyula* gyógyszerészt, a mostaniak közül *dr. Borza Sándor* egyetemi tanárt és *Nyárády Gyulát* a hasadék növényzetének legszorgalmasabb buvárát kell kiemeljem.

Az állati élet megfigyelőjét jutalmazhatja a kőszáli sas, a nagyon ritka gyönyörű hajnalmadár, a bajuszos sármány, a ritka nyest és sok más érdekes állat: lepkék, bogarak (a barlangokban pókok stb.) szépségében való gyönyörködés. Ezekkel jelenben *dr. Ferenczi Sándor* foglalkozik.

A hasadék tájképi szépségei, ritka növények, állatok előfordulása miatt a *dr. Borza Sándor* egyet. tanár elnöksége alatt működő *Természeti Emlékek Védelmi Bizottsága* elhatározta, hogy a Tordai-hasadékot, mint védett területet, rezervátumot oltalmába veszi.

Ezért egyesületünk kéri az egyetemes turistaság nevében a környék minden lakóját, a hasadék minden látogatóját, hogy védjék a hasadék minden szép tájrészletét, forrásait, barlangjait, növényeit, állatait, útjait, elkészítendő hidjait és turista útjelzéseit.

Egyesületünknek terve az, hogy a menedékházban *múzeumot* fog berendezni, hova összegyűjtjük a hasadéknak és környékének minden természetrajzi nevezetességét: ásványait, kőzeteit, növényeit, állatait, ősrégészeti, római leleteit, a hasadék irodalmát, a róla készült képeket. Ezért felkérjük ügyünk minden igaz barátját, hogy akinek ilyenek vannak birtokában, vagy ezután talál, szolgáltassa be azokat akár az EKE központjához, akár a tordai osztály vezetőségéhez.

De nemcsak a hasadék vonzza erre a vidékre a turistákat. Itt van csodás környéke: egy napos gyönyörű körút a Hesdát patak mellett végig az Aranyosig, a Berkes patak gyönyörű vizeses völgyén fel a Nagykirály erdeje tetőre, hol majdnem egész Erdélyre terjedő kilátás jutalmazza a fáradságot nem ismerő turistát.

Vagy a hasadékon átmenve a Peterd-tordai út melletti forrás: a Király kútja, Szt. László forrás mellett a szép Turi-hasadékon át, a római forrásoknál Szinden keresztül a Vágott kő római kőbányájánál vissza a hasadékhoz — gyönyörű körutat nyújt.

Mindezen útvonalakon jelzett turista út fogja vezérelni a turistákat.

Ebben a természeti szépségek gyönyörű centrumában, a régi menedékház helyén építjük fel „Az **EKE Bors Mihály menedékháza**”-t.

Tervünk szerint mellette *botanikus kert*et fogunk létesíteni a hasadék növényeiből, hogy a menedékház nevelési célját ezen a téren is kellőképpen betölthesse, alatta a Hesdát patakban *strandfürdőt*, hogy a fáradt turista teste is megkaphassa a teljes üdülését.

Felhívom mindenki figyelmét, hogy ne csak nyáron jöjjenek ide, mert télen is csodálatosan szép a hasadék. S amellett el sem lehet szebb, jobb sí területet képzelni, mint a hasadék—Szind—Torda közti területe.

Ezt az Isten áldotta drága föld-darabot becsüljük meg és szeressék!

Jöjjenek minél gyakrabban ide igazi turista lélekkel. A mi ös-anyánk: a természet meghálálja fáradságunkat: megedzi testünket, nevelni fog bennünket, hogy igazi turisták, szülőföldünknek, ennek a drága földnek hűségesei legyünk.

Úgy legyen!

Legvégül *Dr. Roska Márton* — az EKE múzeum igazgatója — román nyelven üdvözölte a környék román lakosságát. Vázolta az építendő menedékház nagy horderejét, nem csupán a Torda-hasadék szépsége miatt, hanem az idegenforgalom szempontjából is. Kívánta, hogy ők is élvezzék a természet gyönyörű szépségét és fogadják a menedékházat megértő lélekkel. Ez a turistaház mindenkié, becsüljük meg, mint köztulajdont, hogy nemes hivatásának tudjon megfelelni és legyen áldásthöző tényező az unokák idejében is!

* * *

Az ünnepélyes aktus lefolyása alatt *Bors Mihály* megvendégelte a munkásokat, akik a menedékház alapjának kiásásánál és Szindtől a hasadékig vezető elhanyagolt út kijavításánál munkálkodtak.

Nem messze a menedékház helyétől, földbe vert cövekeken nyugvó, erre az alkalomra készített hosszú asztal várta az EKE központ és a tordai osztály tagjait, valamint Szind község hatóságát. A vidám hangulatban töltött banketten pohárköszöntőt mondtak: *Dr. Péter Béla*, *Bors Mihály*, *Dr. Balogh Ernő*, *Septimiu Gărduş* gör. kath. lelkész és *Dr. Roska Márton*. Utóbbiak román nyelven. Az asztal körül a környébeli falvak apraja-nagyja sűrű sorokat képezett, majd néhány szál cigány mellett tánkra is perdültek... D. u. 6 óra tájban megkezdődött az embercsoportok szétszéledése, a turisták visszavándorlása Szindre, ahol a hölgyek számára megnyitották *Bors Mihály* csodálatosan szép, nagy rózsás kertjét, hogy egy két rózsaszál emlékeztesse a kellemesen töltött napra a hölgyturistákat.

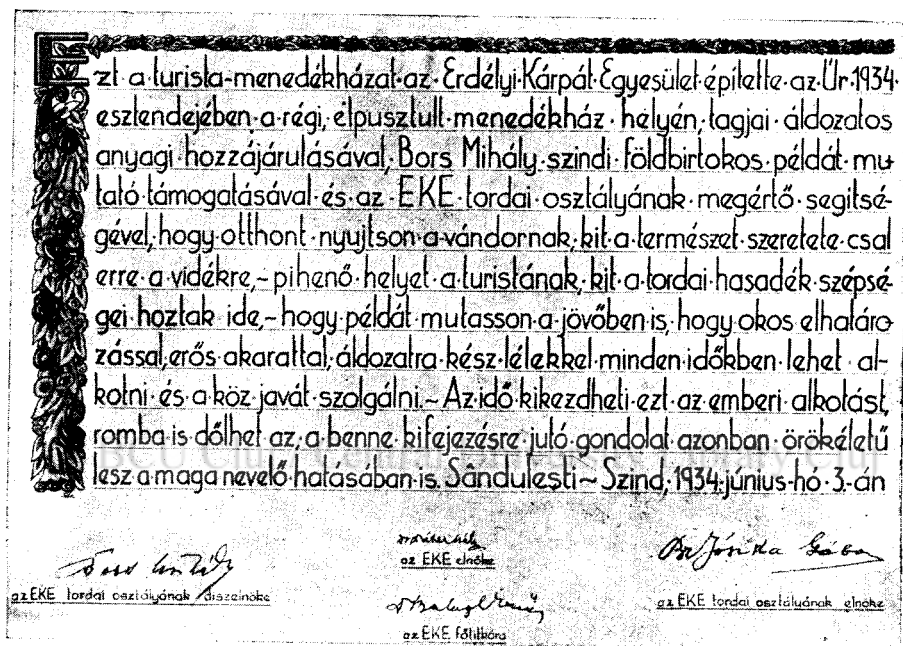
* * *

Az alapközetelési ünnepségen az említett egyesületek kerékpáros osztályain kívül képviselve voltak más turistaegyesületek is, így a *Haggibort Zádor Ápád*, a *Katolikus Legényegylet Klingler Frigyes* képviselte, de megjelent a fiatal „*Mured*” is. A vidéki osztályok közül a *nagyenyedi (Pilis) osztály Datky Béla* elnökkel, a *marosvásárhelyi osztály* pedig *Szijgyártó Gábor* elnökkel az élén jelent meg testületi-

leg, hogy szemtanúja legyen az ünnepségnek. A *Bihari Turista Club* pedig üdvözlő átiratban emlékezett meg az EKE örömmünepéről.

* * *

Az alapító okmány szövegét *Dr. Roska Márton* írta, az oklevélre pedig — mely lapunkat díszíti — *Tóth István* festőművész másolta le, művészi kerettel ellátva. Ugyancsak *Tóth István* a menedékház tervezetéről linoleum metszetet is készített, mely képes lap alakjában hozatott forgalomba.

A Torda-hasadéki menedékház alapító okirata.

Az ünnepség előkészítő munkáját a tordai osztály végezte s tagjai közül *Sitzler Walter*, *Finta Gyula*, *Finta Domokos*, *Hercegh Kálmán*, *Koroknai Lajos*, *Magyarosi Zoltán*, *Pázsint József*, *Dr. Adorján Endre Gál* József és mások, egyenként és összesen sokat fáradoztak a cél érdekében és ha az ünnepség megrendezése körül történtek is apróbb hibák, amelyek némi elégedetlenséget vonhattak maguk után, alapos méntségül szolgálhat az osztálynak rövid idő óta való fennállásából származható gyakorlatlanság mellett az a tény, hogy oly nagy tömegre, — mely becslések szerint 4000 emberre tehető — valóban nem számított a rendezőség. Másfelől pedig tapasztalati tény, hogy még gyakorlott rendezés mellett, előre jól kieszelt terv szerint sem vihető keresztül — legfeljebb csak kivételesen — minden zökkenés nélkül a rendezés, ha oly nagy tömeg-megmozdulás van, mint aminő volt az ünnepség alkalmával.

Az ünnepségen részt vett tordai dalos egyesületek elismerésre méltóan működtek közre karnagyuk vezetése mellett.

Az ünnepség egyes aktusairól *Balázs Ernő* készített felvételeket.

Gerincvándorlás a fogarasi havasokban.

Irta : Baczoni Géza.

Sokan leírták már a fogarasi havasok királynőjének, a *szeszélyes és szemérmes* Negerojnak pompázó szépségeit. Felesleges volna azokat újra méltatnom. Azonban nem tartom érdektelennek, ha küzdelmes, igazi nehézségekkel teli tüzdelt gerincvándorlásunkat a fogarasi havasokon leírom, Julius 2-án reggel 6 órakor szokatlanul nagy forgalom volt a kolozsvári pályaudvar személymérlege körül. Az E. K. E. tizenegy turistája, négy nő és hét férfi (férfiszámba sorolom az ovodát és elomit is), mérlegeltük saját és hátizsákunk súlyát. Meggyőződve, hogy minden zsák átlag 15 kg. és hogy mindenkinek van legyalogolható feleslege — beültünk a brassói személyvonat egy tágas kocsijába. A feleségek a férjeket a megfontolt nőtlenekre, a szülők a gyermekeket az immár szalmaözevgyé vált férjekre bízták. Búcsúzkodás után már mozgott a vonatunk, midőn felugrott reá egy kimagasló turistatársam, ki arról nevezetes, hogy mindig az utolsó pillanatokban érkezik. Kiskapuson elkezdett zuhogni az eső, de előbb említett barátunk biztatott, hogy nem komoly a dolog, mert jobbra már azurkék az ég. Jós-lata azonban úgy itt, mint sok máshol, csődöt mondott. Két óra 20 perckor érkezünk Nagyszebenbe s elszóródva, ki-ki tetszése szerint töltötte el 7 óráig idejét. Hárman a Römischer Keiserbe siettünk, hol megkaptuk az S. K. V. menedékházaiban a kedvezményes szállást biztosító utalványokat. Hét óra 20 perckor indultunk a fogarasi vonattal Felek (Avrig) községig, ahova egy taggal ismét megszaporodva érkezünk. Itt várt az S. K. V. megbízottja, Róth bácsi, valamint még egy új turistatársunk, akivel a létszám immár 14-re emelkedett. Róth bácsi házában nagy tanácskozást tartottunk, aminek eredményeképp az útnak első hegységéről, a Szurulról, a nagy hó miatt le kellett mondanunk. Szénapadlason éjszakázva, július 3-án 7 órakor négy szekérral, állandó esőben, a Riul-Maré völgyén döcögve, tengelyig a megáradt patakban gázolva, eljutottunk a Financ-házig, honnan megebédelve és kissé megszáritkozva, 12 órakor vágottunk neki a Barcaciú menedékházhoz vezető útnak. Három órakor érkezünk gyönyörű, szép kilátást nyújtó út után az 1540 m. magasan, fenyőkkel övezett turistaházhoz. Szokatlanul hangos fogadtatásban volt részünk, mert a bukaresti egyetem természettudományi fakultás hallgatói, mintegy 26 kiránduló, már otthonosan érezve magát, igen vigan volt. Egy-egy ágyat foglalva a közös emeletes hálóban, rövid úszona után heten egy közeli sétára indultunk, amely majdnem kellemetlenül végződött. Ugyanis 1740 m.-nél havat találva, mind fennebb és fennebb haladva, egy egyszerű kilátást nyújtó kb. 2000 m.-en felüli tetőre érkezünk. Pompásan gyönyörködtünk a távoli Nagyszeben és az ezüstösen fénylő Olt nyújtott panorámában. Sajnos, ez csak rövid ideig tartott, mert egyszerre sűrű köd takart el mindent és megeredt az eső. Ráadásul visszafelé más úton haladva, eltévedtünk. Kóvályogtunk az ismeretlen sziklák, borókák, szakadékok között le és fel, jobbra és balra, úgy, hogy már sötétedni kezdett. Nem a legkelleme-sőbb érzések fogtak el a sűrű ködben és a zuhogó esőben. Egy pillanatra azonban a völgyből áttörte a bizonytalanságot a napsugár és az Olt egy előbb megfigyelt kanyarulatáról felismertük a helyes irányt. Ezt követve, ráakadtunk az útra és 8 óra után, már öreg este, visszaérkezünk a menedékházhoz. A jól megérdemelt pihenés első édes álmból puha női kéz érintése zavart fel. Hirtelen a hegyek tündérére gondoltam, amint a harmadik emeleti ágya felé kapaszkodó, hosszú fehéringes jelenséget megpillantottam. De a nagy zsvaj, láрма csakhamar meggyőzött, hogy csak regáti szomszédaink tértek aludni. Már amennyire alvásnak nevezhető az egész éjszakan át tartó viccelődés, kuncogás, mászkálás. No de volt kiért megbocsájtani minden csendháborítást.

TURISTA JELVÉNYEK

Az E. K. E.-nek gyopárdíszes csinos jelvényei, hasonló kerékpár zászlócskák és arcképes CFR turista igazolványok a tagok részére hivatalos időben az irodában kaphatók. Kirándulások alkalmával az egyesületi jelvények viselését kérjük.

Julius 4-én; 8 óraker indultunk tovább. Kiérve a fenyőerdőkből, meredek havas oldalon nehezen jutottunk csak előre. Tizenegy óra után elértük a befagyott Frecki tavat. Sziklák mögé húzódva, megdermedt ujjakkal alig birtuk szájunkhoz vinni eledelünket. Gyorsan is ment az ebéd a 2000 m. magasan fekvő tengerszem mellett. Evés után még egy kis sziesz, talpak nélkül, a gyönyörű gleccserek megcsodálása és 12 óraker tovább a Hohe Schartera. Aznap utunknak a legnehezebb szakasza következett. A nehéz kapaszkodót még vadabbá tették a száguldó fellegek, a szétáruló, majd ismét összecuszkodó kődalakulatok, a jégeső, majd a fagyos dara, melyet arcátlan módra vadgosított szemeink közé a cudar nótát fűtülő havasi szél. De minden szenvedésünket kárpótolta — hacsak percekre is — az a fenséges látvány, amit a Hohe-Scharte (2462 m.) gerince nyújtott. Különösen a Hohe-Scharte és Gärbova között mutatta magát változatos pompájában a természet. Míg az erdélyi részeken téli vihar tombolt s a legvadabb táncát jár a szél úrfi, addig a regáti völgyeket és a távoli hegyeket méltóságteljesen melegengette sugarával az öreg nap. Alant a Frecki tó behavazott jégtükrre látszott. A gerincen a régi határkövek mellett haladva, egymásután maradtak mögöttünk a Gärbova (2230), a Scara (2318) és a Moszkava (2277) hóborított csúcsai. A Moszkavánál az eső kulancs módjára ragadt hozzánk. Sátorlappal fedve magunk, rendületlenül törtettünk előre. A nagy köd miatt bágye Vaszi vezetők is alig tudott tájékozódni. A Serbota-völgyön ereszkedtünk alá egy esztenáig, honnan már biztosan haladtunk a Serbota patak zúgó indulója mellett a negoji „Gutt Robert“ menedékház felé (1564 m.), hova agyonázva délután 6 óraker értettünk meg. Itt újból találkoztunk bukaresti ismerőseinkkel, akik Barcaikutól az erdőn átvezető 3 órányi kényelmes úton jöttek át. A társaság nagy öröme „Táti“, a vezér, másnapra általános pihenést rendelt el. A jó hír hallatára odáig merészkedtünk, hogy vacsora alatt még egy korty bort is megengedtünk magunknak, ami melle t a barátság jobban összeforrt. Sőt egy-egy szájmuzsika hamis hangja, úgynevezett „papucsvalcert“ is kicsalt a fáradságot immár nem ismerő lábainkból. Ezen az éjszakán minden lármától mentesen szépen kialudtunk magunkat. Julius 5-én alkalmunk volt látni, milyen egy téli nap a nyár derekán. A jó meleg ebédőben diszkurálgattunk, míg odakinn eső, jégeső, végül hózivatar dühöngött. Később egész karácsonyi havazássá változott a hóhullás s rövid idő alatt fehérek voltak a fenyők. A ház előtt megkezdődött a hólabdacsa, melyből pajkos gyermekek módjára vettük ki részünket. Ebéd után bridge-, malom- és sakkpartik alakultak s volt, aki román nyelveket vett a bukaresti szépnemtől. Estére kiderült az idő. A naplementében, mely biborvörös fényel árasztotta el az Olt völgyét, néma csodálattal gyönyörködtünk. Később ágyainkból kiugrálva, Nagyszében ezer apó villanyfényében, mint erdőben nyugsgó szentjánosbogárkák lámpásain, fűrésztölték látványosságra mindig éhes szemeinket. Julius 6-án végre egy derült, napos idő. Nyolc óraker elbúcsúztunk a bukarestiektől (a rossznyelvek szerint volt, aki többször is csak egytől búcsúzott és nehezen vált el) Felszerelve magunkat kötéllel és jégszarkokkal, elindultunk meglátogatni a havasok királynőjét, a 2544 m. magas Negojt. Ófelsége azonban borús hangulatban lehetett, mert amelle, hogy sűrű ködfátyolt vett magára, még „Cleopátra“ udvarhölgyének is meghagyta, hogy senkit sem fogad. Hiába döngtünk palotájának jégpítvarát, hiába vergődtünk életveszélyes szakadékokon, hóval borított meredek oldalakon keresztül, 2300 m-nél „állj“-t parancsolt a jégmező. Amennyire eljutottunk, az is szép teljesítmény volt s különösen hölgytagjainkra voltunk büszkéek, akik ott is kitartottak velünk. Ha nem is tudtunk feljutni a Negojra, ez a próbálkozás annyi színes képpel kárpótol, hogy feltétlenül megérte a fáradságot. Fejünk felett áttört a nap sugara, a völgyben felhőtenger hullámozott s a csúcsokat sűrű köd vonta be. Egyszer-egyszer jóllakott lomha óriáskigyó gyanánt meg-megvillant a távolban a kiáradt Olt ezüstös teste is. Lejutni még nehezebben ment, de hol négykézláb, hol csúszva, mégis csak sikerült s délután 2 óraker ismét a menedékházban voltunk. Mintahogy nincsen rózsza tövis nélkül, ügylátszik kirándulás sincs nézeteltérés nélkül. Velünk is megtörtént. Alig érkezünk vissza a sikertelen vállalkozásunkról, többen azt kívánták, hogy azonnal induljunk a Bulea-tóhoz. Kisebb-nagyobb szócsata után kettő kiválva a társaságunkból, elindult. Mi, akik maradtunk, a kedélyek lecsillapodásával, részben a Serbota-csúcsra, részben a Serbota-vizeséshez tettünk kirándulást. Rövid félóra a turistaháztól valami 80 m. magasból zuhog alá hatalmas morajjal a Serbota patak. E vizesést mondják a fogarasi hegyek leghatalmasabb zuhatagának. A rechiceli vizesést pl. úgy méretével, mint víztömegével sokszor el lehetne a Serbota helyén helyezni. Az alkony útja pompásan szép volt. Egyik gazdaságban jártas hölgyünk meg

is jegyezte: „Abend rot, morgen kot“ — „este piros, holnap sáros.“ Ugy is volt. Julius 7-én az eső miatt az 5 órai indulásból egy nagy délelőtti alvás lett, míg délután 2 órakor végre felkerekedhettünk, hogy legyűrjük azt a 11 órás út, amely az Alsó-Bulea menedékházig tart. Athágva a Tunsulon, egy esztinánánál hallottuk, hogy az előző nap elindult társaink alig egy órával előbb mentek el. Gyönyörű fenyves után bükk- és tölgyerdők következtek, majd egy másfélórás lejtőn alaposan kipróbáltuk lábaink fekéző képességét. A Lajta-völgyön lefelé haladva, 500 m.-ig ereszkedtünk alá, amikor útunkat állotta a sok esőtől megdagadt Lajta-patak. Nem sokat gondolkodtunk; le a bakancsot és a jéghideg vizen átgázolva, máris törtettünk át a Bulea út felé. A hideg víz nem ártott meg senkinek. Igaz, hogy a „Táti“ átgázolás után egy-egy korty rummal oltotta be a legénységet. Nyolc órakor már egy elhagyott üveg-hutánál keresgéltek az útjelzést. Félórai kutatás után megtalálva, lassan, de immár biztosan kapaszkodtunk felfelé a koromsötét erdőben. Éjjel félegyre végre megérkeztünk, az 1243 m.-en fekvő Alsó-Bulea menedékház a fogarasi havasok legjobban felszerelt és legszebb turistaházához. Különösen meg kell emlékeznem a menedékház gondozóinak igazán figyelmes, előzékeny, szives kiszolgálásáról, útbaigazításairól és mindenben készséges támogatásairól. Ezt tapasztaltuk az S. K. V. valamennyi menedékházában. Vacsora után hamar elnyomott valamennyiünket a buzgóság és a közös hálóban csakhamar egész koncertet és operákat horkoltak végig, ezen fenségesnek nem éppen mondható muzsikában jártas társaink. Julius 8-án féltizkor a Bulea-tóhoz mentünk fel. Csatlakozott hozzánk egy négytagú temesvári társaság, melynek egyik meglehetősen nehézkes turistája (?) állandóan négykézláb igyekezett előre. Az eső itt is utólért és újból jól megázva, — amit mi már régen megszoktunk, — magas hóban gázolva, háromnegyed egyre érkeztünk a Bulea-tóhoz, ahol az S. K. V. kis kőháza nyújtott védelmet 2034 m. magasan. Miután ruháinkat szárítani aggattuk, a meleg takarók alatt pihenve, kedélyes beszélgetéssel és tréfával töltöttük az időt. A könyvvezetőnk (a vendégkönyvekbe a bejegyzés) a vendégkönyvet tanulmányozta, egy kedves temesvári kislemez szemein keresztül. Három órakor heten (köztünk két hölgy) a Vánatora felől akartuk a továbbjutás lehetőségét kipróbálni. A negoji kísérletnél is nagyobb nehézségekbe ütköztünk. Hatvan-hetven fokos oldalakon mászkáltunk fel, úgy, hogy Vaszi bátyánk megrettenve otthagyt minket és gyorsan leiszkolt. Még próbálkoztunk, küzködöttünk, de 2300 méteren újból leállított a leküzdhetetlen jégmező. Így kénytelenek voltunk visszatérni. A Bulea-tó teljesen befagyva, az elhagyott csónak felfordítva várta a melegebb napokat. Nem tartottuk érdemesnek tovább időzni a felső kőházban és kimagasló barátunk hatalmas védőbeszéde ellenére (ki a maradást javallotta) félnyelcokor leindultunk. Háromnegyed kilenckor már az alsó menedékházban üdvözlöttük az időközben megérkezett két hűtlen társunkat. Rövid megbeszélés után be kellett látnunk, hogy további gerincvándorlásunk a hó és jég miatt lehetetlen. Minthogy egyesek már az időből is kifogytak, társaságunk kezdett szétszéledni. Hároman már július 9-én hajnalban leindultak Alsóárpásra, honnan Szeben felé szálltak vonatra, a többiek ugyancsak 9-én, vasárnap félkilenckor indultunk az állomásra, ahova egy órakor érkeztünk meg. Három órakor befutott a brassói vonat, amelyre kilencen, miután a hazaszándékozótól elbúcsúztunk, azzal a jelszóval szállottunk fel: „Kárpótlásul át a Bucsecsen!“

Vízmentes, vihar és szélkabátok valamint minden-
nemű turista- és
sport öltönyök legolcsóbb beszerzési forrása, készen és méret után

RUBIN S. A. cég

CLUJ, CALEA REGELE FERDINAND 29.

A Czárán kultuszról.

Irta: Ifj. Mátyás Vilmos.

Az aradi rom. kat. gímnáziumnak voltam még növendéke akkor, mikor a mi szeretett Fischer Aladár igazgatónk vezetésével első ízben jártam a bihari havasokban.

A bihari kirándulások eszméjét nagyrészt Schmidl Adolf „Das Bihargebirge” című művének köszönhattuk. Ez a régi könyv egy véletlen révén jutott a mi lelkes vezetőnk kezébe.

Czáránnal csak később ismerkedtünk meg. A régi „A. Cs. E. V.” kiránduló gárdája adott nekünk első felvilágosítást Czáránról, a magyar turistaság „Apostoláról”.

Ekkor jutottunk hozzá a Czárán-féle „Rézbányai EKE körútak” című térkép egy másolatához, a Galbinária térképével és a „Kalauzzal” együtt.

Közben pedig mind jobban kibontakozott bennem Czárán egyéniségének képe. Már láttam részben, hogy milyen utólérhetetlen szeretettel és önzetlenül kutatta fel a bihari havasok minden nevezetességét. Milyen művészettel építette fel a különböző pontokat megközelítő „körútjait”.

És, hogy román munkásai iránt milyen bőkezű és nemes gondolkodású volt, azt ma is hallhatjuk azoktól.

Pénzt adott kölcsön nekik, jól megfizette őket, szociális helyzetükön igyekezett segíteni. Jellemző reá az a nemes gesztusa, mellyel azok nagy összegű adósságait végrendeletileg elengedte.

Az útépítések hatalmas pénzeket emésztettek fel és ő mindezeket csendben, dicséret és biztatás nélkül végezte. Kis baráti társaságai azonban elragadtatással kiáltották álladoan, hogy: „Éljen Czárán Gyula”.

Végre a szerény, de nagyméretű munka az EKE fülelhez is eljutott. Attól kezdve Czárán bő elismerésben részesül és az EKE segítségével folytatja munkásságát. Mint az EKE tiszteleti tagja összes útjait és alkotásait az EKE-re hagyta és gazdag turista elnevezéseinek szótárában gyakran találkozunk EKE vonatkozásokkal.

A mi megyénk: Aradvármegye turistasága nem maradt hálátlan nagy szülöttje érdemeiért.

A Czárán kultusz első magvetői Aradon közvetlen Czárán 1906-ban hirtelen bekövetkezett halála után megjelennek. A világháború alatt megszűnt Aradi Turista Egylet külön Czárán emlékbizottságot alakított, hogy Czárán emléke feledésbe ne merüljön. Hiszen az aradmegyei Seprösön ősi birtokukon született és Menyházán szintén Aradmegyében fejezte be életét a nagy „Turista-apostol”.

Ez az emlékbizottság hozta létre a Hegyes-hegység nagyszerűen színjelezett turistaút-hálózatát. Térképet is adott ki erről Czárán képevel díszítve.

Menyházán pedig Czárán nyaralóján, (hol bizony ő maga csak a teleket töltötte) emléktáblát helyeztek el.

A háború után az EKE összes vidéki osztályai megszűntek. Az osztályalakítások azelőtt nagy díszes tisztikar választó közgyűlésekkel, vig bankettezéssel kezdődtek: Aradon másképp történt.

Amiket Biharban láttam és amiket Czáránról olvastam, egyaránt meggyőztek arról, hogy ez a kiváló ember az altruizmusnak és ember szeretetnek kimagasló példaképe.

Mivel pedig ezek a tulajdonságok mostanában kivesző félben vannak, időszerűnek gondoltam Czáránt követendő példaképpen felidézni.

Ezek lappangtak bennem akkor homályosan, mikor egy nap megláttam a Brassói Turista Egylet által kiadott „Erdélyi Turista” első példányát. Nagy meglepetéssel olvastam, hogy az Erdélyi Kárpát Egyesület kolozsvári központja még él, de nagy harcot vív jogi személyisége elismeréséért. Irtam is rögtön Kolozsvárra és jelentkeztem az akkori évi 20 leies tagságra.

Egy évre reá már többen voltunk. Mind 20 év körüli fiatalok. A parkok padjain tanácskoztunk még akkor és ott határoztuk el 1930 tavaszán, hogy ezentúl **komoly, szervezett** turista munkát folytatunk.

Igy alakultunk meg szép csendben, de nagy szent akarással. Az ujonnan megalakult aradi EKE osztálynak a bihari gyönyörűségért való hálából a *Czárán-osztály* nevet indítványoztam. Társaim elfogadták ezt és így ezentúl kimondott célunk lett a Czárán- emlékek felújítása.

Igen ám, de ehhez pénz kellett, szükséges volt tehát egy nagy erősen megszervezett egyesületre is.

Biharban 1930 óta készítettem a felvételeket a tönkrement Czárán útról, de már láttam, hogy a T. C. R. megelőz minket. Ekkor kezdtek el a csodavári és galbainai munkálatokat. A színjelzések csak a következő évben készültek el.

Sokat lóttam-futottam míg összeharangoztam a volt A. T. E. tagjait. Megvolt a tisztikar-választó közgyűlés is 1931 nyarán és ettől kezdve már nemcsak a Hegyalja Czárán útjait jeleztük, hanem bihari Czárán örökségeinek felújítására is gondolhattunk. Ekkor kezdtük el a Szamos-bazár és Rézbánya környékének feltárását. A Hegyes hegységben már 1929 óta dolgoztunk fiatal tagjaink közadakozásából. Ez volt az aradi EKE hőskora. A Szamosbazár feltárásáról már beszámoltam az Erdély hasábjain. Legközelebb a Rézbánya környéki munkálatokat fogom ismertetni, azok elgondolásával és további teremtéssel.

Mindezeket pedig azért írtam meg, hogy például szolgáljon azon fiatal erdélyi turistatársaimnak, kikre szintén hasonló szerep vár. Különösen pedig a székely fiatalokra gondolok, kiknek Orbán Balázs emlékével szemben még teljesítetlen kötelességeik vannak!

Az EKE kiválóan alkalmas lenne ilyen célokra. És mi várjuk is székely testvéreinket a mi sorainkba, hogy az általános székely turista kulturát végre-valahára megteremthessük!

A menyházi fürdőparkban pedig egy hatalmas márványtömb emlékoszlopot is állítottak fel Czárán emlékére.

Az A. T. E. évkönyvei a „Czárán emlékbizottság” rendkívül intenzív működéséről számolnak be.

Megépült a gainai Czárán menedékház is, mely meteorologiai állomást is kapott. A forradalom ezt is elpusztította. Helye a földszínnel egyenlő.

Elpusztultak a Hegyes-hegység útjelzőablái és jelzései is, eltűnt az A. T. E. minden vagyona, könyvtára, térképei.

Egy két magántulajdonban levő régi évkönyvön kívül az aradi Czárán osztály elődjéről az A. T. E.-ről semmi emlék nem maradt.

Ujabban Hanzéros Gézának a nagyhalmágyi (arad m.) gyógyszerésznek jelent meg 1923-ban egy „Gainobihariász” című költői elbeszélése. Ez a kiváló turista a költő nyelvén dicsőíti Bihar szépségeit és közben bőven említi Czárán érdemeit is.

Az aradi „Czárán emlékbizottság” működésével párhuzamosan Kolozsvárt az EKE központjában is hasonló megmozdulások voltak. Dr. Szádeczky Gyula, mint Czárán barátja, gyönyörű emlékbeszédben emlékezett meg az erdélyi turista ág nagy halottjáról.

Gyűjtés is indult egy Czárán emlék felállítására. Ennek helye a révi szorosban lett volna az általa — Handl Károly segítségével — feltárt Zichi barlang közelében.

Ismeretes ennek az összegnek szomorú sorsa: devalválódott.

Nagyváradon Dr. Némethy Gyula tartotta fenn Czárán emlékét, de más kirándulótársainak is érdemeik vannak e téren. Háború után e városan az N. S. E. kiváló turista gárdája kultiválta igen szorgalmasan Czárán munkaterületét: a Bihar-hegységet.

Kolozsvár és Várad Czárán-turistaságának ismertetése azonban nem tartozik az én tollam alá. Erre vannak hivatottabbak is nálamnál.

Mint láttuk azonban a legerősebb Czárán mozgalmak mindig Aradon voltak. Az előbbieket után ez érthető is.

Különös azonban az a körülmény, ahogy az EKE aradi „Czárán-osztálya” megalakult.

Naponta friss hús- és húsneműek és hentesárúk a legjobb minőségben kaphatók olcsó árak mellett

Török Árpád

mészáros és hentes üzletében

Cluj-Kolozsvár,

Reg. Ferdinánd 104. Telef. 565

Legolcsóbb

Legjobb

a

„STAMPILIEN“

BÉLYEGZŐI

Cluj: Kolozsvár,
Calea Regele Ferdinand 65.

Turista Testvéreim!

Dr. Balogh Ernő főtitkár úr megtisztelő kérésének eleget téve, sietek gyenge tehetségemhez képest a szervezésről írt beszámolót a következőkben adni.

Sikerült Oravitán az EKE „Krassó“-i osztályát megalakítani s az itt nyert tapasztalataimat igyekszem a további szervezéshez jó tanácsképen ajánlani.

Szervezkedés által legyen a célunk, hogy erdős bérceinkben mindenütt EKE tagok járjanak. Minden városban és nagyobb fürdő helyen legyen EKE osztály, ahol nem lehet 30 tagot összehozni, ott egyelőre legalább is szervezzünk ügynökséget, mert így lesz az EKE egy erőteljesebb, nagyobb teljesítőképességű turista egyesület.

EKE testvérem, tettél e már a turistaegyleted érdekében valamit a szervezés terén? Talán igen, talán nem? Ha nem, akkor vedd ki részed ebből a munkából.

Kirándulások alkalmával is sok mindent lehet tenni. Kirándulók-kal találkozáva érdeklődjél, hogy hova valók? hogy tagjai-e valamely turista egyletnek? ha nem, akkor ismertesd meg az EKE céljával és nyerd meg őket is egyletünknek. Érdeklődj aziránt, hogy kik volnának ott még természetbarátok és kérd meg őket arra, hogy segídkezzenek a szervezés munkájában. Kirándulások alkalmával lehet a szervezés terén legtöbbit munkálkodni újabb kedvezmények szerzésével. Erdő, földbirtok, bánya, fűrésztelep-tulajdonosoknál kérjünk engedélyszótát az egylet részére; szálló, fürdő-tulajdonosoknál meg kedvezményes szállást, étkezést stb.

Osztályaink és a központ küldhet névre szóló felszólításokat egyes címekre, hogy lépjenek be az egyesületbe. Hiszen a tagsági díj fejében ingyen kapja a legrégebbi, magyarnyelvű, nivós „Erdély” című turistafolyóiratot, továbbá számos kedvezményben is részesül.

Különféle egyletek, fürdők, kaszinók, kávéházak, stb., mind járthatnák az „Erdélyt”. Így megismertetnők a nagyközönséggel az EKE célját és kedvet kaphatnának a turistaságra. Ne hiányozzon a vallásos és ifjúsági egyesületek asztaláról sem e lap, mert a jövő ifjú generációt kell megnyerni a turistaság és az EKE ügye érdekében.

Ezért is fontos az, hogy az „Erdély” mennél több asztalon ott legyen. Ma 1350 példányban jelenik meg, holott pár ezer példányban is megjelenhetne. Ezért kell szervezni és felrázni a szervezetlen turistákat, hogy szervezett egyletben fejtsék ki működésüket, mert ezzel a turistaság közös ügyének használnak.

Tegyünk felhívást a napilapokban és folyóiratokban, hogy az E. K. E. turistaegylet felkéri a szervezetlen turistákat, hogy közöljék címüket az osztályok kiépítése végett, stb. Persze ismertetni kell az egylet célját, folyóiratát, kedvezményeit, tagsági díját, stb.

Címeket legkönnyebben úgy szerezhetünk be, ha a napilapokat figyelemmel kísérjük és a megfelelőket onnan feljegyezzük. Lelkészi hivataloktól, újságszerkesztőségektől, telefonkönyvből és különböző egyesületektől kérhetünk megbízható címeket. A M. főiskolai hallga-

tók báljának meghívójában csupa jó név van, kik között sok természetbarát akadna, akik az egyesület érdekében sokat tehetnének.

Jelen esetben összegyűjtöttem a természetbarátokat és kijegyeztem egy névsorból, hogy ki kit ismer jobban és azzal mentem az illetőhöz és így rövidesen 92 tagot tagot gyűjtöttünk össze, de lesz több is. Igen kevés helyen mondtak nemet. Mi itten egyesületfejlesztő bizottságot alakítottunk és a turistaság mellett ez lesz a főcélunk, hogy mennél több jó fizetőtagot szerezzünk a vidéken is, mert ez az illető osztály és központ közös érdeke. Ügynökségeket szervezünk és ha jól megy még új vidéki osztályokat is. Közben persze majd iparkodunk itt is kedvezményeket szerezni az egyesületünk tagjai javára és ha sikerül, hirdetések is gyűjtünk az „Erdély” című folyóiratunk részére.

Kérem k. turista testvéreimet, különösen a vidéki osztályok tagjait, hogy ne várjanak állandó biztatást a központtól, hanem vegyenek erőt magukból és dolgozzanak és a'kossanak, hogy méltók és egyben büszkéek legyenek arra, hogy az E. K. E. tagjai, mert az egyesület nemcsak szórakozást nyújt, hanem tagjaitól lelkiismeretes munkát is elvár.

Adjon Isten erőt, kitartást mindnyájunknak, hogy egyesületünk keretében a turistaság szent, nemes céljért, az emberiség megjavításáért eredményesen dolgozhassunk és ennek gyümölcsét mindnyájan sokáig és mindig többen és többen élvezhessük.

Adja Isten, hogy így legyen!

Kelt Oravitán, 1934 július 1-én.

Molnár K. Árpád

főtthár, EKE „Krassó“-t osztálya Oravitá.

„Magyar népegészségügyi szemle” legújabb száma gazdag és változatos tartalommal megjelent. E. K. E. tagok előfizetés esetén 25% kedvezményben részesülnek.

1000 azaz Egezer Lei befizetésével új alapító tagok lettek:

13. Dr. Ridély Ervin.	20. Szilágyi László.
14. Dr. Péterffy Jenő.	21. Poláreczky Dániel.
15. Brüll Emánuel	22. Bakos Ferenc.
16. Dr. Gyergyay Árpád.	23. Dr. Nagy Ferenc.
17. Zádor Árpád.	24. Dr. Kovács Károly.
18. Jikéli Lajos.	25. Balázs Ernő.
19. Fülöp Géza.	26. Bary Zoltán.

Societate Carpatină Ardeleană. — Erdélyi Kárpát Egyesület E. K. E. Cluj—Kolozsvár, Str. Matei 3.

Természetbarátok !

Az egyesület célja: Erdély és Bánát turisztikai kiművelése, természeti szépségeinek ismeretése s honismertető adatainak terjesztése és különösen fürdőinek érdekében a hazai és külföldi személyforgalom emelése.

Eszközök.

Az egyesület céljainak elérését szolgálják:

- a) útikönyvek, tájékoztatók, úttérképek s havi folyóiratának, az „Erdélynek” kiadásai.
- b) turistaútak létesítése és jókarban tartása, útjelzések eszközlése, messzelátók és menedékhelyek építése, műemlékek és természeti ritkaságok fentartása és védelmezése;
- c) idegeneknek, turistáknak nyújtott tanácsai,
- d) társas összejövetelek és kirándulások rendezése;
- e) népszerű és tudományos felolvasások és ismertető előadások tartása;
- f) természetrajzi, néprajzi és turisztikai gyűjteményeinek, nagyértékű szakirodalmi könyv- és képtárának fejlesztése;
- g) rokon-egyesületekkel csere és összeköttetés létesítése s az egyesület céljait előmozdító intézkedések erkölcsi és anyagi támogatása.

E. K. E. alkotások. Eddig 12 működő osztály 1200 on feletti taglétszám és 6 menedékház, 2 kilátótorony hirdeti az egyesület munkásságát.

Az egyesület tagja lehet minden fedhetetlen jellemű egyén, férfi és nő, nemzeti és felekezeti különbség nélkül, mert az egyesület politikával nem foglalkozik. A tagokat a tagfelvétel bizottság veszi föl.

Tagsági díj rendes tagoknál személyenként egy naptári évre 120—L. családtagoknak 60—L. Minden rendes tag az „Erdély” c. folyóiratot ingyen kapja.

Kedvezmények. Tagjaink részére számos kedvezményt nyújtunk, így pl. vasútnál 30% kedvezményt nyújtó CFR carnet, szállodákban, éttermekben, üzletekben, fürdőkben stb. Ujabb és újabb kedvezmények szerzése folyamatban van.

Az egyesület keretében alakíthatnak: foto, bicikli, tennisz, teke, vízi és téli sport osztályokat.

Turisták ! Természetbarátok !

Erdős tsztek belépésekkel a természeti szépségek megbecsüléséért küzdő

Erdélyi Kárpát Egyesületet.

Munkára föl tehát természetbarátok és turisták !

Jelszó legyen: „Ki a szabad természetbe”. Vissza a szabad természethez”.

Jó utat!!!

FÉNYKÉPÉSZETI CIKKEK,

gépek, lemezek, papírok, vegyszerek és minden hozzávalók
állandóan nagy választékban és olcsó árban az

EMKE DROGÉRIÁBAN

CLUJ—KOLOZSVÁR.

HIREK

Előkelő látogatók a kolozsvári fotókiállításon. Az Erdélyi Kárpát Egyesület és a Kováts P. Fiai cég által rendezett nagyszerű fotó-kiállításnak június 12-én, kedden délután magasrangú vendégei voltak. Manoilescu földművelésügyi miniszter dr. Dunca megyei prefektus kíséretében megtekintette a kiállítást, ahol hosszasan időzött és elismerését fejezte ki. Több kiállított kép annyira megtetszett Manoilescu miniszternek, hogy ezek másolatait saját részére megrendelte. Sajnos nyomda-technikai okokból a fotókiállítás részletes ismertetése kimaradt, azonban jövő számunkban az I. díjat nyert kép klisséjével hozni fogjuk.

Marosvásárhelyi EKE turisták részvétele a Torda-hasadéki alapközetélteli ünnepségen. Örömmel láttuk, hogy a Torda-hasadéki alapközetélteli ünnepségen marosvásárhelyi osztályunk képviselőiben mintegy húsz turista jelent meg s ezzel nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy az ünnepség impozáns jellegét még jobban emeljék. Kellemes hangulatban búcsúztak el a kolozsvári EKE turistáktól abban a reményben, hogy a közeljövőben a marosvásárhelyi EKE osztálya által rendezendő kelemenhavasi turán ismét találkozni fognak, hogy ezáltal a turista barátságot egy szépnek ígérkező kirándulás révén kímélytűsék. A viszontlátásra!

Székelyföldi Utmutató. Szerkeszti *Bányai János*. Kiadja a „Székelység.” I. szám. Odorheiu—Székelyudvarhely városa. (Székelyudvarhely, Globus-nyomda, 1933.) Haránt 169, 44 l., 1 mell. Ára 20 lei. Kétségtelenül rendkívül nagyjelentőségű *Bányai János*nak ezen újabb vállalkozása. Űgyesen megválogatott és mindenféle igényt, meg szempontot számbavevő s kielégítő anyaga, csinos kiállítása, olcsósága feltétlenül követendő mintaképpül állítják a többi városok elé; bárcsak minél többen követnék példáját!

Kedvezmények az EKE tagok részére. *Hotel Korona, Resica.* Szoba személyre 50, 2 személyre 70, 3 személyre 90 lei. Menü I-a 30 lei.

Hotel Ferdinand, Resica. Szoba 1 személyre 50, 2 személyre 80, 3 személyre 120 lei. Napi pensió háromszori étkezéssel 72, ötszöri étkezéssel 86 lei. Étlapszerinti árákból 10 százalék engedmény. Menü 20 lei.

Rău de Mori. Szoba 1 személyre 60, 2 személyre 100 lei. Pensió szoba minősége szerint ötszöri étkezéssel 100—140 lei. Étlapszerinti árákból 10 százalék engedmény. Turistaszállás 40, vezető 50 lei.

Zeller Róbert szálloda, Moldova-Nou. Szoba 1 személyre 40, 2 személyre 60, 3 személyre 80 lei. Napi pensió háromszori étkezéssel 70, ötszöri étkezéssel 100 lei. Menü 35 lei.

Wolfsberg. Weinfurter-szálló. Szoba 1 személyre 20—40, 2 személyre 30—60 lei. Valószínűleg lesz egy turistatorem, hol az ágy ára 10 lei. Háromszori étkezés 70, ötszöri étkezés 95 lei.

Bibánfalva. A községben egy szoba havonta 360—500 lei. Napi pensió háromszori étkezéssel 70, ötszöri étkezéssel 80 lei. Fürdőben 20 százalék engedmény.

Baraolt. Melegfürdőben 20, hidegben 50 százalék engedmény.

Hotel Corona, Oravița. Szoba 1 személyre (1 ágy) 40, 2 személyre (2 ágy) 70, 3 személyre (3 ágy és egy pótágy) 90 lei. A kedvezmény csakis szombat déli 12 órától hétfő délig érvényes. Vagy pedig ünnepnapot megelőző déltől ünnepnapot követő délig. Étteremben menü 25 lei, étlapszerinti árákból 20 százalék engedmény.

Fehérgalamb, Oravița. Szoba 1 személyre 35, 2 személyre 60, 3 személyre 70 lei. Napi pensió háromszori étkezéssel 70 lei. Menü 25 lei, étlapszerinti árákból 10 százalék engedmény.

Royal, Temesvár. Szoba 1 személyre 110, 2 személyre 210, 3 személyre 300 lei. Napi pensió háromszori étkezéssel 210 lei.

Hotel Almojan, Bozovics. Szoba 1 személyre 30, 2 személyre 40, 3 személyre 50 lei. Napi pensió háromszori étkezéssel 80, ötszöri étkezéssel 100 lei.

Hotel Ozonic, Orsova. Szoba 1 személyre 60, 2 személyre 100, 3 személyre 120 lei. Napi pensió háromszori étkezéssel 100, ötszöri étkezéssel 120 lei. Étlapszerinti árákból 15 százalék engedmény.

Anina. Nyaraló. Szoba 1 személyre 40, 2 személyre 55, 3 személyre 80 lei. Napi pensió háromszori étkezéssel 110, ötszöri étkezéssel 130 lei. Étlapszerinti árákból 10 százalék engedmény.

Seidl, Nagyenyed. Szoba 2 személyre 60 plusz 8 lei, 3 személyre 90 plusz 8 lei. Napi pensió háromszori étkezéssel 45, ötszöri étkezéssel 65 lei. Étlapszerinti árákból 20, fürdőben 20 százalék engedmény.

Hotel Dozse. Szoba 1 személyre 65, 2 személyre (2 ágy) 110, 2 személyre (1 ágy, 1 pótágy) 95, 3 személyre 140 lei.

Szentanna-tó. Menedékház. Szoba 2 személyre 80 lei. Pensió háromszori étkezéssel 120, ötszöri étkezés 150 lei.